

การมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการป่าเศรษฐกิจในเขตพื้นที่ ตำบลหนองกะท้าว
อำเภอ นครไทย จังหวัด พิษณุโลก

**The Community Participation in the Management of Economic Forests in
the area Nong Kathao Subdistrict, NakhonThai District,
Phitsanulok Province.**

ธีรพล เขียวเหลือง และ กัมปนาท วงษ์วัฒนพงษ์

มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม

Teerapol Kiawlueang and Kampanart Wongwatthanaphong

Pibulsongkram Rajabhat University, Thailand

Corresponding Author; E-mail : Teerapol.k@psru.ac.th

*****

บทคัดย่อ

บทความวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา 1) ระดับการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการป่าเศรษฐกิจในเขตพื้นที่ 2) ระดับความรู้ ความเข้าใจ และการรับรู้ข้อมูลข่าวสาร ของชุมชนในการจัดการป่าเศรษฐกิจในเขตพื้นที่ ใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงปริมาณ กลุ่มตัวอย่าง คือ ประชาชนในชุมชน จำนวน 236 คน กำหนดกลุ่มตัวอย่างจากตารางสำเร็จรูปของเครชี และมอร์แกน เครื่องมือ คือ แบบสอบถาม วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติ คือ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ผลการวิจัยพบว่า 1) การมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการป่าเศรษฐกิจในเขตพื้นที่ตำบลหนองกะท้าว โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก 2) ประชาชนได้รับรู้ข้อมูลข่าวสารของชุมชนส่วนใหญ่ได้รับข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับป่าเศรษฐกิจ เป็นบางครั้ง (2 เดือน/ครั้ง) จากหอกระจายข่าวหมู่บ้าน ในเรื่องพืชสมุนไพรการเก็บหาของป่า ทั้งนี้ไม่เคยได้รับข้อมูลช่วง 1 ปี ก่อนที่จะประกาศ พ.ร.บ. สวนป่า 2558 แต่เข้าร่วมประชุมหมู่บ้านเพื่อรับฟังข้อมูลข่าวสาร 5 เดือน/ครั้ง และต้องการได้รับข้อมูลข่าวสารเพิ่มเติมเกี่ยวกับป่าเศรษฐกิจ และมีระดับด้านความรู้ ความเข้าใจในการจัดการป่าเศรษฐกิจ โดยรวมอยู่ในระดับดีมาก

คำสำคัญ: การมีส่วนร่วมของชุมชน; การจัดการ; ป่าเศรษฐกิจ

Abstract

The objectives of this research article were to study 1) the level of community participation in managing economic forests in the area, 2) the level of knowledge, understanding and obtaining information. of communities in the management of economic forests in the area using quantitative research methods The sample group consisted of 236 people in the community. The sample group was determined from the finished tables of Crazy and Morgan. The tool was a questionnaire. The data were analyzed using statistics: frequency, percentage, mean and standard deviation. The results of the research were as follows: 1) community participation in managing economic forests in Nong Kathao sub-district Overall, they were at a high level. 2) Most of the people were informed about the community's information and received information about the economic forest from time to time (two months/time) from the village news tower. in the matter of medicinal plants and the gathering of forest products Neither had received information in the past 1 year before the announcement of the Forest Plantation Act 2015, but attended a village meeting to hear information once every 5 months and wanted to receive more information about economic forests. and have a level of knowledge Understanding of economic forest management The overall level is very good.

Keywords: Community Participation; Management; Economic Forests

บทนำ

ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม มีความสำคัญและจำเป็นต่อมนุษย์เป็นอย่างมาก อีกทั้งอำนาจประโยชน์แก่มนุษย์ในด้านต่าง ๆ กล่าวคือ สามารถนำมาใช้ประกอบอาหาร เครื่องนุ่งห่ม ยารักษาโรค และที่อยู่อาศัย หากขาดแคลนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมที่จำเป็นแล้ว ก็จะก่อให้เกิดปัญหากับมนุษย์อย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ และจะมีส่วนทำให้เกิดความยากจนแร้นแค้น ด้วยเหตุผลดังกล่าวจึงพบอยู่เสมอว่า ชุมชนตำบล อำเภอ จังหวัด ขาดแคลนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมที่ดีย่อมแสดงให้เห็น ถึงความลำบากยากไร้ของประชาชนในท้องถิ่น เนื่องจากประชาชนได้อาศัยทรัพยากรธรรมชาติต่างๆ ที่มีอยู่ในท้องถิ่นเพื่อการประกอบอาชีพ เช่น ทรัพยากรดิน ทรัพยากรป่าไม้ ทรัพยากรน้ำ เป็นต้น (กรมป่าไม้, 2556) นอกจากนี้ปัญหาด้านสิ่งแวดล้อมซึ่งใกล้ชิดกับความเป็นอยู่ของประชาชน เช่น มลพิษทางอากาศ มลพิษทางน้ำและขยะมูลฝอย ซึ่งถ้าไม่มีแนวทางที่ดีในการจัดการหรือแก้ไขแล้วนั้นย่อมส่งผลกระทบต่อคุณภาพชีวิตของประชาชนในที่สุด สภาพปัญหาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ไม่ว่าจะเป็นระดับท้องถิ่นหรือระดับชาติจะมีลักษณะที่ไม่แตกต่างกัน ปัญหาพื้นที่ป่าไม้มีสภาพเสื่อมโทรมมีแนวโน้มลดลงอย่างมาก เนื่องมาจากสาเหตุสำคัญหลายประการ ได้แก่ การลักลอบตัดไม้ทำลายป่า การเผาป่า การบุกรุกพื้นที่เพื่อการเกษตรและที่อยู่อาศัย และการใช้ที่ดินเพื่อดำเนินโครงการของรัฐบาล เช่น การจัดนิคมสร้างตนเอง การชลประทาน การไฟฟ้าพลังน้ำ การก่อสร้างคมนาคม กิจกรรมรักษาความมั่นคงของชาติ เป็นต้น การที่พื้นที่ป่าไม้ทั่วประเทศลดลงอย่างมาก ได้ส่งผลกระทบต่อการควบคุมระบบนิเวศโดยรวมอย่างชัดเจน เช่น การเกิดวาตภัย และอุทกภัย ปัญหาความแห้งแล้งในภูมิภาคต่างๆ ของประเทศ ซึ่งปัญหายุทธศาสตร์ดังกล่าวได้มีแนวโน้มของการเกิดที่ถี่มากขึ้น อันก่อให้เกิดความเสียหายต่อผลผลิตทางการเกษตร ชีวิต และทรัพย์สิน นอกจากนี้ยังส่งผลกระทบทาง

สิ่งแวดล้อมด้านอื่นๆ เช่น การสูญเสียหน้าดิน ทำให้สูญเสียความอุดมสมบูรณ์ของดิน ปัญหาการตกตะกอน ปัญหาการตื่นเงินของแหล่งน้ำ และปัญหาสภาพดินฟ้าอากาศแปรปรวน เป็นต้น (สำนักงานสิ่งแวดล้อมภาคที่ 13, 2561)

การดูแล รักษา ทรัพยากรป่าไม้ ในปัจจุบันมีกฎหมายมาเป็นตัวกำหนดในเรื่องของการมีส่วนร่วมของประชาชนหรือชุมชนในการใช้ประโยชน์และอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ ซึ่งจะเป็นการกำหนดรายละเอียดของการเข้ามามีส่วนร่วมภายใต้เงื่อนไข ซึ่งหมายความว่า หลักการที่ให้เจ้าหน้าที่เข้ามาดูแลแต่ฝ่ายเดียวเป็นหลักที่ต้องปรับเปลี่ยนให้เกิดการบูรณาการในการอนุรักษ์ป่าไม้ เพื่อให้ประชาชนในชุมชนท้องถิ่นเข้ามามีส่วนร่วม โดยมีพื้นฐานว่าชุมชนและประชาชนในบริเวณใกล้เคียงกับป่าไม้ต้องมีความรู้สึกรัก ห่วงแหน และมีความตระหนักถึงความสำคัญของการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ รวมถึงการใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ได้ เช่นเดียวกัน ดังนั้นการบริหารจัดการในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้จึงเป็นแนวทางการสร้างความร่วมมือ ร่วมบริหารจัดการ และป้องกันปัญหาการทำลายทรัพยากรป่าไม้ เพื่อนำทรัพยากรป่าไม้มาใช้งานได้อย่างถูกวิธี ซึ่งหากพิจารณาหลักการที่บัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย (พ.ศ.2560) มาตรา 43 (2) รับรองให้บุคคลและชุมชน มีสิทธิในการจัดการ บำรุงรักษา และใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติสิ่งแวดล้อม และความหลากหลายทางชีวภาพ อย่างสมดุลและยั่งยืนตามวิธีการที่กฎหมายกำหนด และในมาตรา 57 ได้กำหนดว่า การอนุรักษ์ คุ้มครอง บำรุงรักษา ฟื้นฟู บริหารจัดการ และใช้หรือจัดให้มีการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติสิ่งแวดล้อม และความหลากหลายทางชีวภาพ ให้เกิดประโยชน์อย่างสมดุล โดยต้องให้ประชาชนและชุมชนในท้องถิ่นที่เกี่ยวข้องมีส่วนร่วมดำเนินการ และได้รับประโยชน์จากการดำเนินการ ดังกล่าวด้วยตามที่กฎหมายบัญญัติ จากบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย แนวทางการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ของไทย ไม่เป็นการจัดการเฉพาะเจ้าหน้าที่ของรัฐเท่านั้น แต่เปิดให้ประชาชน ชุมชน ในท้องถิ่นได้เข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินการ รวมถึงได้รับประโยชน์จากการเข้ามามีส่วนร่วมด้วย (สำนักงานสิ่งแวดล้อมภาคที่ 13, 2561)

จากเหตุผลที่กล่าวมาข้างต้นผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะทำการศึกษาการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการป่าเศรษฐกิจในเขตพื้นที่ ตำบลหนองกะท้าว อำเภอนครไทย จังหวัดพิษณุโลก เพื่อเป็นข้อมูลพื้นฐานในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของชุมชน และเป็นข้อมูลในการวางแผนจัดการทรัพยากรป่าไม้อย่างยั่งยืนต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการป่าเศรษฐกิจในเขตพื้นที่ ตำบลหนองกะท้าว อำเภอนครไทย จังหวัดพิษณุโลก
2. เพื่อศึกษาระดับความรู้ ความเข้าใจ และการได้รับรู้ข้อมูลข่าวสาร ของชุมชนในการจัดการป่าเศรษฐกิจในเขตพื้นที่ ตำบลหนองกะท้าว อำเภอนครไทย จังหวัดพิษณุโลก

ระเบียบวิธีวิจัย

การดำเนินการวิจัยเรื่องนี้ผู้วิจัยใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงปริมาณ เป็นการวิจัยเชิงสำรวจ จากการแจกแบบสอบถาม โดยมีขั้นตอนการดำเนินการดังต่อไปนี้

1. ประชากร และกลุ่มตัวอย่าง ประกอบด้วย 1) ประชากร คือ ประชาชนที่อยู่ในรายชื่อตามทะเบียนบ้านของบ้านน้ำตาก หมู่ที่ 17 ตำบลหนองกะท้าว อำเภอนครไทย จังหวัดพิษณุโลก จำนวน 520 คน และ 2) กลุ่มตัวอย่าง คือ ประชาชนที่อยู่ในรายชื่อตามทะเบียนบ้านของบ้านน้ำตาก หมู่ที่ 17 ตำบลหนองกะท้าว อำเภอนครไทย จังหวัดพิษณุโลก จำนวน 236 คน โดยการเปิดตารางสำเร็จรูปของเครซี และมอร์แกน (Krejcie and Morgan อ้างถึงใน บุญชม ศรีสะอาด, 2564)

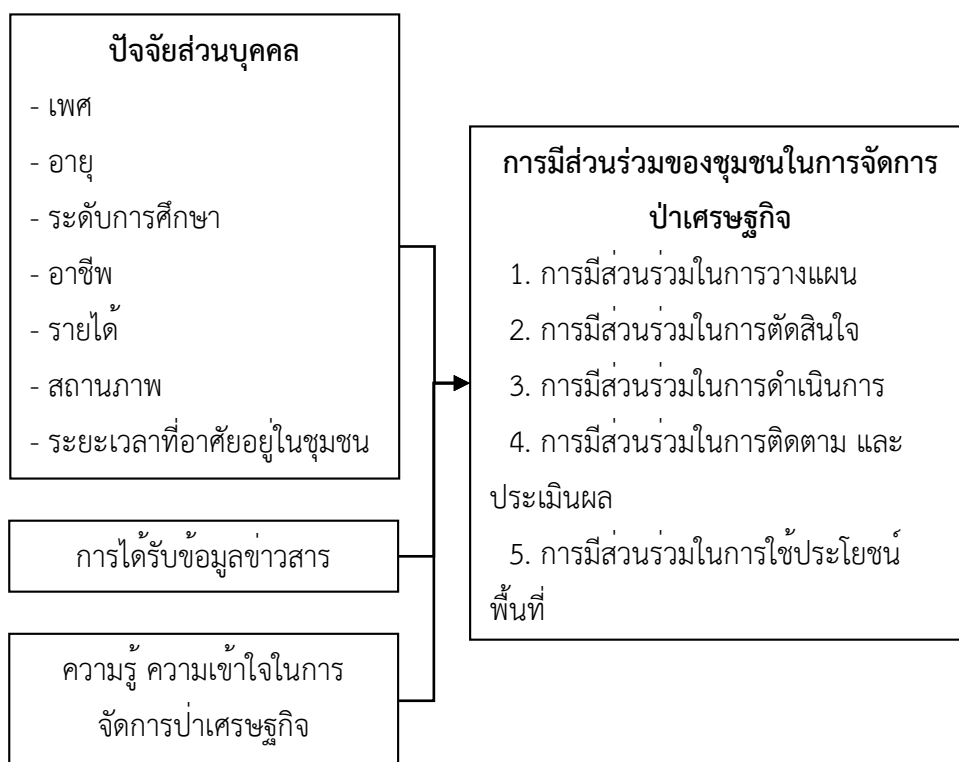
2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสอบถาม โดยสร้างมาจากการศึกษา แนวคิด และทฤษฎี เพื่อกำหนดวัตถุประสงค์ กรอบแนวคิด และดำเนินการสร้างและปรับแบบสอบถาม โดยเสนอต่ออาจารย์ที่ปรึกษา และเสนอต่อผู้เชี่ยวชาญเพื่อพิจารณาความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา จำนวน 3 ท่าน โดยมีค่าความสอดคล้องในแต่ละข้อตั้งแต่ 0.5 - 1.0 และนำไปหาความเชื่อมั่นของเครื่องมือ (Reliability) กับประชาชนที่มีลักษณะใกล้เคียงกัน จำนวน 30 คน ตามวิธีการของครอนบาค (Cronbach) ได้ค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับ เท่ากับ 0.97

3. วิธีเก็บรวบรวมข้อมูล คือ ขอนหนังสือจากคณะสังคมศาสตร์และการพัฒนาท้องถิ่น มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม เพื่อนำไปขอความอนุเคราะห์ในการเก็บรวบรวมข้อมูล โดยเก็บข้อมูลกับประชาชนที่อยู่ในรายชื่อตามทะเบียนบ้านของบ้านน้ำตาก หมู่ที่ 17 ตำบลหนองกะท้าว อำเภอนครไทย จังหวัดพิษณุโลก จำนวน 236 คน ซึ่งแจ้งให้ทราบถึงวัตถุประสงค์ของการวิจัยแล้วนำแบบสอบถามที่ได้มาตรวจความถูกต้อง และข้อมูลที่ได้ไปวิเคราะห์และประมวลผลโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปต่อไป

4. สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล คือ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

กรอบแนวคิดในการวิจัย

จากการศึกษาเอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ผู้วิจัยใช้เป็นแนวทางกำหนดกรอบแนวคิดการวิจัย ดังนี้

แผนภาพที่ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย

ผลการวิจัย

การศึกษาวิจัยเรื่อง การมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการป่าเศรษฐกิจในเขตพื้นที่ตำบลหนองกะท้าว อำเภอนครไทย จังหวัดพิษณุโลก ผู้วิจัยสรุปผลการวิเคราะห์ข้อมูลดังนี้

1. ระดับการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการป่าเศรษฐกิจในเขตพื้นที่ ตำบลหนองกะท้าว อำเภอนครไทย จังหวัดพิษณุโลก

ตารางที่ 1 แสดงค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ของระดับการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการป่าเศรษฐกิจในเขตพื้นที่ตำบลหนองกะท้าว อำเภอนครไทย จังหวัดพิษณุโลกโดยภาพรวม

ลำดับที่	การมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการป่าเศรษฐกิจ	ระดับการมีส่วนร่วม		
		$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
1	การมีส่วนร่วมในการวางแผน	3.11	0.31	ปานกลาง
2	การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ	3.52	0.41	มาก
3	การมีส่วนร่วมในการดำเนินการ	3.42	0.21	ปานกลาง
4	การมีส่วนร่วมในการติดตาม และประเมินผล	3.49	0.36	ปานกลาง
5	การมีส่วนร่วมในการใช้ประโยชน์พื้นที่	4.10	0.39	มาก
ภาพรวม		3.52	0.14	มาก

จากตาราง 1 พบว่า การมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการป่าเศรษฐกิจในเขตพื้นที่ ตำบลหนองกะท้าว อำเภอนครไทย จังหวัดพิษณุโลก โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=3.52$) เมื่อจำแนกเป็นรายด้าน พบว่าด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ การมีส่วนร่วมในการใช้ประโยชน์พื้นที่ รองลงมา คือ การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ การมีส่วนร่วมในการติดตาม และประเมินผล และการมีส่วนร่วมในการวางแผน ตามลำดับ

2. ระดับความรู้ ความเข้าใจ และการได้รับรู้ข้อมูลข่าวสารของชุมชนในการจัดการป่าเศรษฐกิจในเขตพื้นที่ ตำบลหนองกะท้าว อำเภอนครไทย จังหวัดพิษณุโลก

2.1 ระดับความรู้ ความเข้าใจในการจัดการป่าเศรษฐกิจในเขตพื้นที่ตำบลหนองกะท้าว อำเภอนครไทย จังหวัดพิษณุโลก

ตารางที่ 2 แสดงจำนวนและคะแนนเฉลี่ยความรู้ ความเข้าใจ เกี่ยวกับการจัดการป่าเศรษฐกิจของชุมชนใน
การจัดการป่าเศรษฐกิจในเขตพื้นที่ ตำบลหนองกะท้าว อำเภอนครไทย จังหวัดพิษณุโลก

ลำดับที่	ความรู้ ความเข้าใจ เกี่ยวกับการจัดการป่าเศรษฐกิจ	จำนวน (คน)		จำนวน (ร้อยละ)		ระดับ
		ใช่	ไม่ใช่	ตอบถูก	ตอบผิด	
1	ปัญหาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมในปัจจุบัน ส่วนใหญ่เกิดจากการกระทำของมนุษย์	219	17	219 (92.80)	17 (7.20)	ดีมาก
2	ทรัพยากรป่าไม้ช่วยรักษาความชุ่มชื้นของดินและเป็นแหล่งกักเก็บน้ำ	236	0	236 (100)	0 (0.00)	ดีมาก
3	ป่าเศรษฐกิจช่วยเพิ่มพื้นที่ป่าไม้ให้กับประเทศ	231	5	231 (97.88)	5 (2.12)	ดีมาก
4	การมีส่วนร่วมในการจัดการป่า ทำให้ทรัพยากรป่าไม้ของป่าเศรษฐกิจมีความสมบูรณ์	236	0	236 (100)	0 (0.00)	ดีมาก
5	ประชาชนสามารถใช้ทรัพยากรธรรมชาติได้อย่างเสรี ไม่มีจำกัด	8	228	228 (96.61)	8 (3.39)	ดีมาก
6	การเพิ่มขึ้นของประชากรเป็นส่วนหนึ่งที่ทำให้เกิดปัญหาการบุกรุกพื้นที่ป่า	236	0	236 (100)	0 (0.00)	ดีมาก
7	การป้องกัน ดูแล รักษาป่า เป็นหน้าที่ของเจ้าหน้าที่ หรือหน่วยงานรัฐ	0	236	236 (100)	0 (0.00)	ดีมาก
8	ประชาชนสามารถเข้าไปใช้ประโยชน์ในพื้นที่ป่าเศรษฐกิจ	236	0	236 (100)	0 (0.00)	ดีมาก
9	การจัดการป่าไม้ คือ การไม่ให้เข้าไปใช้ประโยชน์ในพื้นที่ป่าเลย	0	236	236 (100)	0 (0.00)	ดีมาก
10	ทรัพยากรในพื้นที่ป่าเศรษฐกิจ สามารถนำไปใช้ประโยชน์ได้เลย	20	216	216 (91.53)	20 (8.47)	ดีมาก
รวม		1422	938	2310 (97.88)	50 (2.12)	ดีมาก

จากตาราง 2 พบว่า ประชาชนมีความรู้ ความเข้าใจ เกี่ยวกับการจัดการป่าเศรษฐกิจอยู่ในระดับดีมาก คิดเป็นร้อยละ 97.88 เมื่อจำเป็นรายข้อ พบว่า ประชาชนมีความรู้ ความ เกี่ยวกับการจัดการป่าเศรษฐกิจอยู่ตามลำดับดังนี้ 1) ปัญหาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมในปัจจุบัน ส่วนใหญ่เกิดจากการกระทำของมนุษย์ 2) ทรัพยากรป่าไม้ช่วยรักษาความชุ่มชื้นของดินและเป็นแหล่งกักเก็บน้ำ 3) ป่าเศรษฐกิจช่วยเพิ่มพื้นที่ป่าไม้ให้กับประเทศ 4) การมีส่วนร่วมในการจัดการป่า ทำให้ทรัพยากรป่าไม้ของป่าเศรษฐกิจมีความสมบูรณ์ 5) ประชาชนสามารถใช้ทรัพยากรธรรมชาติได้อย่างเสรี ไม่มีจำกัด 6) การเพิ่มขึ้นของประชากรเป็นส่วนหนึ่งที่ทำให้เกิดปัญหาการบุกรุกพื้นที่ป่า 7) การป้องกัน ดูแล รักษาป่า เป็นหน้าที่ของเจ้าหน้าที่ หรือหน่วยงานรัฐ 8) ประชาชนสามารถเข้าไปใช้ประโยชน์ในพื้นที่ป่าเศรษฐกิจ 9) การจัดการป่าไม้ คือ การไม่ให้เข้าไปใช้ประโยชน์ในพื้นที่ป่าเลย และ 10) ทรัพยากรในพื้นที่ป่าเศรษฐกิจ สามารถนำไปใช้ประโยชน์ได้เลย

2.2 การได้รับรู้ข้อมูลข่าวสารของชุมชนในการจัดการป่าเศรษฐกิจในเขตพื้นที่ ตำบลหนองกะท้าว อำเภอนครไทย จังหวัดพิษณุโลก

ตารางที่ 3 การได้รับรู้ข้อมูลข่าวสารของชุมชนในการจัดการป่าเศรษฐกิจในเขตพื้นที่ ตำบลหนองกะท้าว อำเภอนครไทย จังหวัดพิษณุโลก

การได้รับรู้ข้อมูลข่าวสารของชุมชนในการจัดการป่าเศรษฐกิจ	จำนวน	ร้อยละ
1. การรับรู้ข้อมูลข่าวสาร		
เป็นประจำทุกเดือน	44	18.60
เป็นบางครั้ง (2 เดือน/ครั้ง)	133	56.40
นานๆ ครั้ง (หลายเดือน/ครั้ง)	59	25.00
รวม	236	100
2. แหล่งการรับรู้ข่าวสาร		
หอกระจายข่าวหมู่บ้าน	212	89.80
แผ่นพับ/ป้ายนิเทศการ	5	2.10
หนังสือพิมพ์/นิตยสาร	2	0.80
เจ้าหน้าที่รัฐ	17	7.20
รวม	236	100
3. เรื่องที่ได้รับข้อมูลข่าวสาร		
การบุกรุกพื้นที่ป่า	30	12.70
พืชสมุนไพร/การเก็บหาของป่า	172	72.90
การจับกุมการกระทำผิด	34	14.40
รวม	236	100

4. รับรู้ข้อมูลข่าวสารก่อนประกาศ พ.ร.บ. สวนป่า 2558		
ไม่เคยได้รับ	212	89.80
2-3 ครั้ง	18	7.60
4-5 ครั้ง	6	2.50
รวม	236	100
5. การร่วมประชุมหมู่บ้าน		
2-3 เดือน/ครั้ง	69	29.20
3-4 เดือน/ครั้ง	47	19.90
5 เดือน/ครั้ง	120	50.80
รวม	236	100
6. ต้องการได้รับข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับป่าเศรษฐกิจเพิ่มเติม		
ต้องการ	236	100
รวม	236	100

จากตาราง 3 พบว่า การได้รับรู้ข้อมูลข่าวสารของชุมชนส่วนใหญ่ได้รับข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับป่าเศรษฐกิจ เป็นบางครั้ง (2 เดือน/ครั้ง) จำนวน 133 คน คิดเป็นร้อยละ 56.40 ได้รับข้อมูลข่าวสารจากหอกระจายข่าวหมู่บ้าน จำนวน 212 คน คิดเป็นร้อยละ 89.80 ได้รับข้อมูลข่าวสารในเรื่อง พืชสมุนไพร/การเก็บหาของป่า จำนวน 172 คน คิดเป็นร้อยละ 72.90 ที่ไม่เคยได้รับข้อมูลช่วง 1 ปี ก่อนที่จะประกาศ พ.ร.บ. สวนป่า 2558 จำนวน 212 คน คิดเป็นร้อยละ 89.80 แต่เข้าร่วมประชุมหมู่บ้านเพื่อรับฟังข้อมูลข่าวสาร 5 เดือน/ครั้ง จำนวน 120 คน คิดเป็นร้อยละ 50.80 และต้องการได้รับข้อมูลข่าวสารเพิ่มเติมเกี่ยวกับป่าเศรษฐกิจ จำนวน 236 คน คิดเป็นร้อยละ 100

อภิปรายผลการวิจัย

การวิจัยเรื่อง การมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการป่าเศรษฐกิจในเขตพื้นที่ ตำบลหนองกะท้าว อำเภอนครไทย จังหวัดพิษณุโลก ผู้วิจัยให้ข้อเสนอประเด็นในการอภิปรายผล ดังนี้

1. การมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการป่าเศรษฐกิจในเขตพื้นที่ ตำบลหนองกะท้าว อำเภอนครไทย จังหวัดพิษณุโลก โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อจำแนกเป็นรายด้าน พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ การมีส่วนร่วมในการใช้ประโยชน์พื้นที่ รองลงมา คือ การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ การมีส่วนร่วมในการติดตามและประเมินผล และการมีส่วนร่วมในการวางแผน ตามลำดับ ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่า ชุมชนได้เข้าไปมีส่วนร่วมในการปลูกฟื้นฟูสภาพป่าและได้ร่วมวางแผนการปลูกป่าร่วมกับเจ้าหน้าที่รัฐ ชุมชนได้เข้ามามีส่วนร่วมประชุม

เสนอปัญหาและความต้องการของชุมชนในการจัดการป่าเศรษฐกิจ อย่างถูกต้องตรงตามความต้องการของชุมชน ชุมชนได้มีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติที่มีอยู่ในชุมชน เกิดความรัก ความตระหนัก และความหวงแหนในทรัพยากรธรรมชาติที่มีอยู่ในพื้นที่ป่าเศรษฐกิจ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ จิตติพงศ์ ศาสตร์แก้ว, อิศเรศ คันสนีย์วิทย์กุล และจิระ ประทีป (2561: 187-198) เรื่อง การมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการป่าชุมชนในจังหวัดอุบลราชธานี ผลการวิจัยพบว่า ความสำเร็จของการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการป่าชุมชนในจังหวัดอุบลราชธานี ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก และในแต่ละด้านอยู่ในระดับมากเช่นกัน และสอดคล้องกับงานวิจัยของทงศักดิ์ ปัดสินธุ์ (2563: 163-177) เรื่อง ภูมิปัญญาท้องถิ่นกับการใช้ประโยชน์และการมีส่วนร่วมในการจัดการป่าชุมชนของประชาชนบ้านเม็กใหม่พัฒนา ตำบลหนองเม็ก อำเภอนาเชือก จังหวัดมหาสารคาม ผลการวิจัยพบว่าประชาชนทั้งหมดเคยไปใช้ประโยชน์จากป่าชุมชนโดยประโยชน์หลักคือเป็นแหล่งอาหารโดยเฉพาะเห็ด ส่วนระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการป่าชุมชนบ้านเม็กใหม่พัฒนา โดยรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก เมื่อเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อยดังนี้ ด้านการใช้ประโยชน์จากป่าชุมชน ด้านการอนุรักษ์ป่าชุมชน ด้านการพัฒนาป่าชุมชน และด้านการฟื้นฟูป่าชุมชนตามลำดับ

2. ระดับความรู้ ความเข้าใจ และการได้รับรู้ข้อมูลข่าวสารของชุมชนในการจัดการป่าเศรษฐกิจในเขตพื้นที่ตำบลหนองกะท้าว ประชาชนมีความรู้ ความเข้าใจ เกี่ยวกับการจัดการป่าเศรษฐกิจอยู่ในระดับดีมาก คิดเป็นร้อยละ 97.88 ได้รับรู้ข้อมูลข่าวสารของชุมชนส่วนใหญ่ได้รับรู้ข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับป่าเศรษฐกิจ เป็นบางครั้ง (2 เดือน/ครั้ง) จากหอกระจายข่าวหมู่บ้าน ในเรื่อง พิษสุนัขไพร/การเก็บหาของป่า ทั้งไม่เคยได้รับข้อมูลช่วง 1 ปี ก่อนที่จะประกาศ พ.ร.บ. สวนป่า 2558 แต่เข้าร่วมประชุมหมู่บ้านเพื่อรับฟังข้อมูลข่าวสาร 5 เดือน/ครั้ง และต้องการได้รับข้อมูลข่าวสารเพิ่มเติมเกี่ยวกับป่าเศรษฐกิจ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของสมบูรณ์ ศิริสรหรือ (2559: 59-74.) เรื่อง แนวทางการจัดตั้งศูนย์การเรียนรู้ชุมชนเพื่อการเรียนรู้ตลอดชีวิตสำหรับผู้สูงอายุ ผลการวิจัยพบว่าช่วงเวลาในการรับข่าวสาร ผู้สูงอายุส่วนมากจะรับข่าวสารในช่วงเวลาค่ำหรือช่วงเวลาที่บุตรหลานกลับมาถึงบ้าน ซึ่งเป็นช่วงเวลาที่อยู่พร้อมหน้ากัน และพบผู้สูงอายุเป็นส่วนน้อยที่สามารถรับความรู้และข้อมูลข่าวสารได้ตลอดเวลาตามที่ต้องการ และปัญหาอุปสรรคในการรับความรู้และข้อมูลข่าวสารของผู้สูงอายุ พบว่า ผู้สูงอายุส่วนมากมีปัญหาอุปสรรคในการเข้าถึงความรู้และข้อมูลข่าวสารจากอินเทอร์เน็ต สาเหตุเนื่องจาก มีค่าใช้จ่ายในการเสียค่าบริการที่ไม่เพียงพอ และไม่มีความสามารถทักษะในการใช้งานอินเทอร์เน็ต รวมทั้งปัญหาเรื่องอุปกรณ์ที่เป็นสื่อกลางในการใช้งานอินเทอร์เน็ตอีกด้วยและพบผู้สูงอายุเป็นส่วนน้อยที่รับความรู้และข้อมูลข่าวสารผ่านช่องทางการใช้อินเทอร์เน็ต และสอดคล้องกับงานวิจัยของพิมจันทร์ แสงจันทร์, ศาสวัต เพ็งแพ, วิมล มิระสิงห์ (2557: 19-28) เรื่อง รูปแบบการจัดการทรัพยากรธรรมชาติของชุมชนอย่างยั่งยืน : กรณีศึกษาป่าชุมชน เขาราวเทียนทองจังหวัดชัยนาท ผลการวิจัยพบว่าป่าชุมชนเขาราวเทียนทองเกิดขึ้นจากความต้องการของคนในชุมชนโดยชุมชนเข้าไปจัดการและมีส่วน

ร่วมในการดูแลรักษาและใช้ประโยชน์โดยรูปแบบการจัดการป่าชุมชนโดยชุมชนมีบทบาทหลักในการบริหารจัดการ ในรูปแบบคณะกรรมการเครือข่ายป่าชุมชน และประชาชนในกลุ่มส่วนใหญ่มีความรู้ ความเข้าใจ และสนใจเข้าไปมีส่วนร่วมในการทำกิจกรรมในการจัดการป่า โดยกิจกรรมที่ประชาชนเข้าไปมีส่วนร่วมมากที่สุด คือ การจัดการพื้นที่ป่าไม้ การปลูกและฟื้นฟูป่า รวมทั้งการป้องกันและการอนุรักษ์ป่า ซึ่งผลสำเร็จของการจัดการป่าชุมชนเขาราวเทียนทอง ได้แก่ เกิดความอุดมสมบูรณ์ของทรัพยากร ป่าไม้สร้างความรักความสามัคคีในชุมชน เกิดเป็นชุมชนที่เข้มแข็งจนได้รับการยอมรับเป็นชุมชนต้นแบบของการจัดการป่าชุมชน โดยเฉพาะการเป็นนวัตกรรมด้านการดูแลแหล่งอาหารที่ยั่งยืน

ข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่อง การมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการป่าเศรษฐกิจในเขตพื้นที่ ตำบลหนองกะท้าว อำเภอนครไทย จังหวัดพิษณุโลก ผู้วิจัยให้ข้อเสนอแนะในประเด็นที่ควรนำไปใช้ ดังนี้

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1. หน่วยงานภาครัฐควรเข้าไปส่งเสริมความรู้ความเข้าใจข้อมูลพื้นฐานเกี่ยวกับป่าเศรษฐกิจของชุมชน โดยมีการจัดอบรมให้แก่ประชาชนในชุมชนอย่างต่อเนื่อง และเปิดโอกาสในการแลกเปลี่ยนองค์ความรู้ เพื่อให้เกิดการมีส่วนร่วมที่อยู่ในระดับที่มากขึ้น
2. หน่วยงานภาครัฐควรมีการประชาสัมพันธ์ที่มากขึ้น และให้ประชาชนสามารถเข้าถึงข้อมูลข่าวสารได้ง่าย
3. หน่วยงานรัฐควรผ่อนปรนให้ชุมชนได้มีส่วนร่วมในการดูแลรักษาทรัพยากรธรรมชาติมากขึ้น เพื่อให้ชุมชนเกิดความรัก ความตระหนัก และความหวงแหนในทรัพยากรธรรมชาติที่มีอยู่ในพื้นที่ป่าเศรษฐกิจ

ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป

1. ศึกษาความต้องการของชุมชนต่อการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ในพื้นที่ป่าเศรษฐกิจในเขตพื้นที่ ตำบลหนองกะท้าว อำเภอนครไทย จังหวัดพิษณุโลก
2. ศึกษารูปแบบการบริหารจัดการทรัพยากรป่าไม้ในพื้นที่ป่าเศรษฐกิจในเขตพื้นที่ ตำบลหนองกะท้าว อำเภอนครไทย จังหวัดพิษณุโลก

เอกสารอ้างอิง

- กรมป่าไม้. (2556). *การปลูกไม้เศรษฐกิจ*. กรุงเทพมหานคร : กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม.
- ฐิติพงศ์ ศาสตรแก้ว, อิศเรศ ศันสนียวิทย์กุล และจิระ ประทีป. (2561). การมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการป่าชุมชนในจังหวัดอุบลราชธานี. *วารสารการจัดการสมัยใหม่*. 16 (2), 187-198.
- ทองศักดิ์ บัดสินธุ์. (2563). ภูมิปัญญาท้องถิ่นกับการใช้ประโยชน์และการมีส่วนร่วมในการจัดการป่าชุมชนของประชาชนบ้านเม็กใหม่พัฒนาตำบลหนองเม็กอำเภอนาเชือก จังหวัดมหาสารคาม. *วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี*. 9 (1), 163-177.
- บุญชม ศรีสะอาด. (2560). *การวิจัยเบื้องต้น ฉบับปรับปรุงใหม่*. (10). กรุงเทพมหานคร: สุวีริยาสาส์น.
- พิมจันทร์ แสงจันทร์, ศาสวัต เพ่งแพ และวิมล มิระสิงห์. (2557). รูปแบบการจัดการทรัพยากรธรรมชาติของชุมชนอย่างยั่งยืน : กรณีศึกษาป่าชุมชน เขาราวเทียนทอง จังหวัดชัยนาท. *วารสารจันทร์เกษมสาร*. 20 (39), 19-28.
- สมบูรณ์ ศิริสรธริรัญ. (2559). แนวทางการจัดตั้งศูนย์การเรียนรู้ชุมชนเพื่อการเรียนรู้ตลอดชีวิตสำหรับผู้สูงอายุ. *วารสารการบริหารปกครอง*. 5 (2), 59-74.
- สำนักงานสิ่งแวดล้อมภาคที่ 13. (2561). *สภาพปัญหาสภาพเสื่อมโทรมป่าไม้*. ชลบุรี: สำนักงานสิ่งแวดล้อม